

Sbírka soudních rozhodnutí

Věc C-569/20

**Trestní řízení
proti
IR**

(žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Specializiran nakazatelen sad)

Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 19. května 2022

„Řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v trestních věcech – Směrnice (EU) 2016/343 – Článek 8 – Právo být přítomen při řízení před soudem – Vyrozumění o řízení před soudem – Nemožnost zjistit místo pobytu obviněné osoby přes vynaložení přiměřeného úsilí ze strany příslušných orgánů – Možnost řízení před soudem a vynesení odsuzujícího rozsudku v nepřítomnosti – Článek 9 – Právo na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy umožňujícího nové posouzení skutkového stavu věci“

Justiční spolupráce v trestních věcech – Posílení některých aspektů presumpce nevinny a práva být přítomen při trestním řízení před soudem – Směrnice 2016/343 – Právo být přítomen při řízení před soudem – Právo na nové řízení před soudem – Uprchlá obviněná osoba – Nemožnost zjistit místo pobytu obviněné osoby přes vynaložení přiměřeného úsilí ze strany příslušných orgánů – Řízení před soudem v nepřítomnosti – Přípustnost – Podmínka – Nezbytnost zajistit uvedené osobě právo na nové řízení – Možnost odepření tohoto práva – Podmínky

(Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2016/343, body 38, 42 a 43 odůvodnění a články 8 a 9)

(viz body 47–50, 59 a výrok)

Shrnutí

V případě nemožnosti zjistit místo pobytu obviněné osoby ji lze soudit nebo odsoudit v nepřítomnosti, ale tato osoba má pak právo na obnovu řízení ve věci samé v její přítomnosti

Toto právo jí však může být odepřeno, pokud se úmyslně vyhýbá spravedlnosti tím, že brání orgánům, aby ji o řízení před soudem vyrozuměly

V Bulharsku bylo zahájeno trestní stíhání proti IR, obviněnému z účasti v organizované zločinecké skupině zaměřené na páchání daňových trestných činů, za které lze uložit trest odnětí svobody. První obžaloba mu byla doručena osobně a IR uvedl adresu, na které jej lze kontaktovat. V době zahájení soudní fáze trestního řízení jej však na této adrese nebylo možno zastihnout, takže Specializiran nakazatelen sad (specializovaný trestní soud, Bulharsko, dále jen „předkládající soud“) jej nemohl předvolat na jednání. Obhájce ustanovený tímto soudem z úřední povinnosti jej mimoto nekontaktoval. Kromě toho vzhledem k tomu, že obžaloba, která byla IR doručena, byla stížena vadou, byla prohlášena za neplatnou a řízení bylo ukončeno. Po podání nové obžaloby

a obnově řízení bylo po IR opět pátráno, ale místo jeho pobytu se nepodařilo zjistit. Předkládající soud z toho konečně vyvodil, že IR uprchl a že za těchto okolností mohla být věc rozhodnuta v jeho nepřítomnosti.

Aby však byla dotčená osoba řádně vyrozuměna o procesních zárukách, které má k dispozici, předkládající soud si klade otázku, pod jaký případ uvedený ve směrnici 2016/343¹ spadá situace IR, jenž po obdržení první obžaloby a před zahájením soudní fáze trestního řízení uprchl².

Soudní dvůr odpovídá, že články 8 a 9 směrnice 2016/343 musí být vykládány v tom smyslu, že obviněná osoba, jejíž místo pobytu nebylo možno zjistit přes vynaložení přiměřeného úsilí ze strany příslušných vnitrostátních orgánů, a již proto tyto orgány nepředaly informace týkající se řízení, které je proti ní vedeno, může být souzena a případně odsouzena v nepřítomnosti. V tomto případě však tato osoba musí mít po doručení tohoto odsouzení v zásadě možnost přímo uplatnit právo poskytnuté touto směrnicí na obnovu řízení nebo na přístup k rovnocennému prostředku právní nápravy vedoucímu k novému posouzení skutkového stavu věci v její přítomnosti. Soudní dvůr nicméně upřesňuje, že toto právo může být uvedené osobě odepřeno, pokud z přesných a objektivních indicií vyplývá, že tato osoba obdržela dostatečné informace k tomu, aby věděla, že proti ní bude vedeno řízení před soudem, a že úmyslným jednáním a s cílem vyhnout se spravedlnosti zabránila orgánům, aby ji o tomto řízení před soudem úředně vyrozuměly.

Závěry Soudního dvora

Soudní dvůr nejprve připomíná, že je třeba mít za to, že čl. 8 odst. 4 a článek 9 směrnice 2016/343, které se týkají oblasti působnosti a rozsahu práva na nové řízení, mají přímý účinek. Toto právo je vyhrazeno osobám, jejichž řízení před soudem je vedeno v nepřítomnosti, i když nejsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice. Naproti tomu možnost poskytnutá členským státům směrnicí 2016/343 vést řízení v nepřítomnosti v případě, že jsou splněny podmínky stanovené v odstavci 2 jejího článku 8, a vykonat rozhodnutí bez stanovení práva na nové řízení, vychází z předpokladu, že se dotčená osoba, která byla řádně vyrozuměna, dobrovolně a jednoznačně vzdala práva být přítomna při řízení před soudem.

Tento výklad zaručuje dodržení účelu směrnice 2016/343, který spočívá v posílení práva na spravedlivý proces v trestním řízení, a to tak, že se posílí důvěra členských států v systémy trestního soudnictví jiných členských států a zajistí dodržování práva na obhajobu, přičemž se zabrání tomu, aby se osoba, která – ač byla o řízení před soudem vyrozuměna – se výslovně či mlčky, avšak jednoznačně vzdala účasti na řízení před soudem, mohla po vydání odsouzení v nepřítomnosti domáhat nového řízení a zneužívajícím způsobem tak bránit účinnosti trestního

¹ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a práva být přítomen při trestním řízení před soudem (Úř. věst. 2016, L 65, s. 1).

² – Konkrétně článek 8 směrnice 2016/343 se zabývá právem být přítomen při řízení před soudem. Podle odstavce 2 tohoto článku mohou členské státy stanovit, že řízení před soudem, jež může vést k rozhodnutí o vině či nevině dotčené osoby, se může konat v její nepřítomnosti, pokud byla o řízení před soudem včas vyrozuměna a na následky nedostavení se k soudu upozorněna nebo dotčená osoba, jež byla o řízení před soudem vyrozuměna, je zastupována zmocněným obhájcem, jehož si zvolila, nebo jenž jí byl ustanoven státem. Podle čl. 8 odst. 4 této směrnice platí, že pokud právní řád členských států umožňuje provést řízení před soudem v nepřítomnosti dotčené osoby, avšak nelze splnit podmínky stanovené v uvedeném odstavci 2, neboť přes vynaložení přiměřeného úsilí nemohlo být zjištěno místo jejího pobytu, mohou členské státy stanovit, že takové rozhodnutí lze přesto vynést a vykonat. V takovém případě členské státy zajistí, aby v okamžiku vyrozumění dotčené osoby o uvedeném rozhodnutí, zejména při jejím zadržení, byla tato osoba rovněž v souladu s článkem 9 uvedené směrnice poučena o možnosti napadnout takové rozhodnutí a o právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy. Konkrétně podle tohoto článku 9 musí mít podezřelé nebo obviněné osoby právo na nové řízení před soudem, pokud nebyly přítomny při řízení, které bylo proti nim vedeno před soudem, a nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice.

stíhání, jakož i řádnému výkonu spravedlnosti. Pokud jde o vyrozumění o řízení před soudem a následcích případného nedostavení se k soudu, Soudní dvůr upřesňuje, že je na dotyčném vnitrostátním soudu, aby ověřil, zda byl dotyčné osobě dán na vědomost úřední dokument, ve kterém je jasně uveden den a místo konání řízení před soudem a následky případného nedostavení se k soudu v případě, že není zastoupena zmocněným obhájcem. Kromě toho tomuto soudu přísluší, aby ověřil, zda byl tento dokument oznámen včas, aby si dotyčná osoba mohla v případě, že se rozhodne řízení účastnit, účelně připravit svou obhajobu.

Pokud jde konkrétně o uprchlé obviněné osoby, Soudní dvůr konstatuje, že směrnice 2016/343 tedy brání vnitrostátní právní úpravě, která vylučuje právo na nové řízení pouze z toho důvodu, že dotyčná osoba uprchla a orgánům se nepodařilo zjistit místo jejího pobytu. Pouze pokud vyplývá z přesných a objektivních indicií, že dotyčná osoba, byť byla úředně vyrozuměna, že je obviněna ze spáchání trestného činu, a věděla tedy, že proti ní bude vedeno řízení před soudem, úmyslně jedná tak, aby se vyhnula úřednímu obdržení informací o datu a místě řízení před soudem, lze mít za to, že tato osoba byla vyrozuměna o řízení před soudem a že se dobrovolně a jednoznačně vzdala svého práva být přítomna při tomto řízení, což je situace, která spadá pod případ uvedený v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343³. Existence takových přesných a objektivních indicií může být konstatována například tehdy, když uvedená osoba dobrovolně uvedla nesprávnou adresu vnitrostátním orgánům příslušným v trestních věcech, anebo se již na oznámené adrese nenachází. Kromě toho je pro určení, zda bylo vyrozumění poskytnuté dotyčné osobě dostačující, potřeba přihlídnout k tomu, jaké úsilí vyvinuly orgány veřejné moci k tomu, aby dotyčnou osobu vyrozuměly, a dále k tomu, jaké úsilí sama vyvinula, aby obdržela uvedené informace.

Soudní dvůr kromě toho upřesňuje, že tento výklad respektuje právo na spravedlivý proces zakotvené v člancích 47 a 48 Listiny základních práv Evropské unie a v článku 6 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

³ – S výhradou zvláštních potřeb zranitelných osob uvedených v bodech 42 a 43 směrnice 2016/343.